

Csilla Fuszek

European Talent Centre

Budapeszt, Węgry

Tworzenie sieci współpracy w Europie w dziedzinie rozwiązań systemowych dotyczących kształcenia uczniów zdolnych

“dla naszych dzieci i dla ich dzieci będzie wielką różnicą, jeśli będą mogły żyć w społeczeństwie doceniającym talenty i rozwijającym je w maksymalnym stopniu, a nie w społeczeństwie, w którym potencjał człowieka pozostaje niewykorzystany i niespełniony”.

(Csíkszentmihályi Mihály)

Talenty stanowią narodowy skarb każdego z krajów Europy. Niemniej jednak wiedza na temat uzdolnień zarówno młodych, jak i dorosłych Europejczyków wykorzystywana jest w stopniu znacznie mniejszym, niż uzasadniałby to interes naszego kontynentu.

Na Węgrzech jednak, w całym kraju przywiązuje się coraz większą wagę do wspierania rozwoju uzdolnień. Wspieranie talentów znalazło swoje miejsce w aktach prawnych dotyczących szkolnictwa powszechnego i wyższego. Parlament przyjął 20-letni „**Krajowy program wspierania uzdolnień**”, w ramach którego utworzony został „**Krajowy fundusz na rzecz wspierania uzdolnień**”.

Realizacja „**Krajowego programu wspierania uzdolnień**” [KPWU] koordynowana jest przez ministerstwo odpowiedzialne za edukację, z wykorzystaniem środków „Krajowego funduszu na rzecz wspierania uzdolnień”. W latach 2010 i 2011, KPWU przeznaczył 1.538 mln forintów na rzecz 312 tysięcy uczniów - dzieci i młodzieży. W roku 2012/13 na programy wsparcia i konkursy dla uczniów uzdolnionych przeznaczone zostanie 3.100 mln forintów.

Chociaż węgierski program „**Geniusz**” (2009-2013) współfinansowany przez Unię Europejską wciąż trwa, to już zrealizował większość swoich zadań: stworzono krajową sieć punktów rozwoju talentów, mającą wspierać zdolnych uczniów, a także określono warunki dla wszechstronnego rozwoju i wykorzystania uzdolnień (całkowity budżet programu: 4.722 mln forintów). Do programu przystąpiło ponad 14 tysięcy nauczycieli/opiekunów. Oprócz uczniów utalentowanych w dziedzinach naukowych/technicznych, program obejmuje też dwadzieścia cztery tysiące osób uzdolnionych w pozostałych dziedzinach (np. sztuki piękne, sport, rzemiosło). Efektywność programu została potwierdzona przez badania opinii publicznej (większa społeczna akceptacja potrzeby wspierania talentów) oraz oceny efektów programu (działań szkoleniowych) - rozwój specjalistycznej wiedzy oraz narzędzi metodycznych). **Węgierski program „Geniusz” w znacznym stopniu przyczynił się do tego, że kwestia wspierania talentów stała się kwestią narodową.** W kwietniu 2011 r., w trakcie węgierskiego przewodnictwa w Radzie UE, w ramach programu (wraz z właściwym ministerstwem) zorganizowano wyjątkowo udaną konferencję na temat wspierania uzdolnień. Przedstawiciele 24 krajów uznali osiągnięcia programu za wzór do naśladowania. W krótkim czasie program stał się modelowym przykładem zarówno dla UE, jak i krajów z całego świata. Tym samym znacznie przyczynił się do umocnienia pozytywnego wizerunku Węgier.

Najważniejsze efekty węgierskiego programu „Geniusz”:

- Stworzenie „mapy talentów” regionu karpackiego
- Stworzenie „sieci wspierania talentów” regionu karpackiego: istnieje 867 punktów rozwoju talentów i 76 rad ds. wspierania talentów
- Opracowanie 118 nowych lokalnych programów edukacyjnych
- Objęcie 23 500 młodych ludzi działaniami dotowanymi w ramach programów wspierania talentów
- Publikacja i bezpłatne udostępnienie, również w internecie, 26 tomów wydawnictw książkowych, stanowiących profesjonalne wsparcie dla nauczycieli, rodziców i ochotników
- Przeprowadzenie szkoleń na temat wspierania talentów dla 13987 czynnych zawodowo nauczycieli (czyli około 10% ogółu nauczycieli na Węgrzech).

Priorytetowy projekt węgierskiego programu „Geniusz” realizowany był przez „**Stowarzyszenie organizacji wspierających talenty**” (węgierski skrót: MATEHETSZ), w skład którego wchodziły organizacje działające na rzecz wspierania talentów z Węgier i państw regionu karpackiego (SROP 3.4.4-A).

Program „**Talent Bridges**”, stanowiący kontynuację węgierskiego programu „Geniusz” (SROP 3.4.5), przeznaczony na wspieranie talentów 2 miliardy forintów (w okresie dwóch lat, poczynając od jesieni 2012).

Główne cele programu:

- Stworzenie krajowego systemu rejestrowania i śledzenia rozwoju talentów
- Opracowanie specjalnego programu rozwoju uczniów utalentowanych, będących w niekorzystnej sytuacji oraz uczniów o szczególnych potrzebach edukacyjnych (3000 młodych ludzi)
- Wspieranie wybitnych talentów (szczególne wspieranie rozwoju osobowości, rozwijanie umiejętności - dla 500 młodych ludzi)
- Wsparcie programów wzbogacania wiedzy (500 instytucji)
- Wspieranie rówieśniczych grup utalentowanych młodych ludzi
- Realizacja programów wzmacniających kontakt między rodzicami / nauczycielami / utalentowaną młodzieżą (udział 5000 uzdolnionych młodych ludzi)
- Stworzenie „Rynku talentów” w celu bezpośredniego wykorzystania talentów dla interesu społecznego (wdrożenie 150 projektów kontrolowanej współpracy)
- Wzmocnienie kontaktów z krajowymi placówkami edukacyjnymi ze strony utalentowanej młodzieży, która odniosła sukces w kraju lub za granicą (cel: zaangażowanie 2000 szkoleniowców w krajowym systemie edukacji)
- Szkolenie osób wspomagających wspieranie talentów (5 000 osób)
- Uruchomienie kampanii informacyjnej (dotarcie do 100 000 młodych ludzi)
- Prowadzenie działań komunikacyjnych na poziomie całej Unii (zaangażowanie kolejnych 10 lub więcej państw członkowskich UE - oprócz obecnych 10 – w węgierskie inicjatywy realizowane we współpracy z Europejskim Centrum Talentów, utworzonym w Budapeszcie latem 2012).

European Talent Centre – Budapeszt (Europejskie Centrum Talentów)

Plan utworzenia Europejskiego Centrum Talentów z siedzibą w Budapeszcie przedstawiony został na międzynarodowej konferencji dotyczącej wspierania talentów, która odbyła się w roku 2011 w ramach programu węgierskiej prezydencji w Radzie UE. W deklaracji końcowej tej konferencji, podczas której odbył się również pierwszy „Europejski Dzień Talentów”, uczestnicy zaproponowali:

“utworzenie Europejskiego Centrum Talentów w Budapeszcie, mającego na celu wspieranie, koordynowanie i monitorowanie wspólnych europejskich działań w dziedzinie wspierania uzdolnień”.

Centrum, utworzone pod egidą węgierskiego „Stowarzyszenia organizacji wspierających zdolności i uzdolnienia”, rozpoczęło swą działalność latem 2012. Celem centrum, mającego siedzibę w Budapeszcie, jest zintegrowanie podejmowanych przez państwa członkowskie Unii Europejskiej inicjatyw w dziedzinie wspierania talentów. Integracja taka ma się odbyć poprzez stworzenie sieci tak zwanych „punktów rozwoju uzdolnień”. Od samego początku działalność Centrum cieszy się dużym zainteresowaniem ze strony Europy.

Dlaczego tak ważna jest współpraca w ramach sieci?

Po pierwsze, do upowszechnienia wartościowych myśli i pomysłów potrzebna jest sieć współpracy, która jest najlepszym sposobem wymiany informacji na temat stosowanej polityki, najlepszych praktyk (na poziomie polityki, szkoły, klasy), wyników najnowszych badań, rodzajów podejmowanych działań (konferencje itp.). Wykorzystanie sieci pomaga przyspieszyć przepływ wiedzy o wspomnianych zagadnieniach, stworzyć nowe możliwości dla uczniów uzdolnionych, spowodować, aby działania wspierające uczniów uzdolnionych miały jak najszerszy zakres i były bardziej efektywne, a także wprowadzać zmiany we wszystkich obszarach informacji oraz dobrych praktykach. Oprócz tego współpraca w ramach sieci zapewnia poczucie bezpieczeństwa. Stworzenie sieci to pokazanie znaczenia wspierania uzdolnień – poszczególne podmioty mogą współuczestniczyć w kształtowaniu polityki, wykorzystując możliwości sieci. Rozwój wzajemnego zaufania wśród osób zainteresowanych tym samym zagadnieniem może prowadzić do realizacji lepszych działań międzynarodowych. Co istotne, wymiana wiedzy na temat najlepszych praktyk może się odbywać niezależnie od jakiegokolwiek poziomu centralnego.

Sieci łączą różne podmioty zainteresowane wspieraniem zdolności (ECHA), jak również same osoby uzdolnione w konkretnej dziedzinie, ich rodziców, krewnych i przyjaciół, wychowawców, psychologów, naukowców, polityków, przedsiębiorców, urzędników i organizacje pozarządowe. Sieci mogą połączyć wybitnie zdolnego młodego człowieka z placówką edukacyjną, najbardziej dla niego odpowiednią pod względem dalszych studiów, a w późniejszym czasie także z odpowiednim miejscem pracy.

Kto może uczestniczyć w takiej sieci?

- szkoły, kluby sportowe, placówki artystyczne, zakłady rzemieślnicze – miejsca, w których młodzież uzdolniona kierunkowo może rozwijać swoje umiejętności
- organizacje pozarządowe wspierające młodzież uzdolnioną
- organizacje rodziców
- ośrodki badań nad uzdolnieniami, uczelnie
- uczelnie, naukowcy
- organizacje biznesowe wspierające talenty
- decydenci (organizacje rządowe)

Długofalowa wizja działania Centrum:

- podkreślanie potrzeby odpowiedniego wspierania zdolności w każdym kraju europejskim,
- ograniczenie do minimum odpływu osób uzdolnionych z Europy,
- przyznanie wspieraniu zdolności priorytetowej roli w transformacji sektora edukacji; zapewnienie młodzieży uzdolnionej dostępu do najbardziej odpowiadających jej form kształcenia w każdym państwie członkowskim,
- uczynienie Europy bardziej atrakcyjną dla młodzieży uzdolnionej,
- tworzenie społeczeństwa przyjaznego osobom wybitnie zdolnym w każdym kraju europejskim.

Celem Centrum jest

- przyspieszenie wymiany informacji w dziedzinie rozwijania uzdolnień,
- tworzenie bardziej efektywnych form wspierania zdolności,
- ułatwienie wzajemnych kontaktów między podmiotami zainteresowanymi wspieraniem uzdolnień – poprzez stworzenie europejskiej sieci wspierania uzdolnień.

Jest szczególnie istotne, aby w dalszej przyszłości powstawały ośrodki, których cele podobne będą do celów „Europejskiego Centrum Talentów”.

W ramach naszej sieci szukamy partnerów - specjalistów, osób uzdolnionych oraz osób wspierających talenty - chcących myśleć i pracować razem. Mamy nadzieję, że sukces sieci węgierskiej nie ograniczy się do naszego kraju, ale przełoży się na rozwój współpracy ogólrnoeuropejskiej w dziedzinie wspierania zdolności. Uzdolnienia to szczególne bogactwo każdego kraju. Stopień jego wykorzystania oraz cele, jakim ono służy – czy stanie się źródłem satysfakcji i twórczego działania dla osób utalentowanych, dla społeczeństw i dla całej Europy – powinny być przedmiotem naszej szczególnej uwagi.

Główne zadania na pierwszy rok działania centrum:

Plany działań na pierwszy rok obejmują prace o charakterze konstrukcyjnym. Będzie to pierwszy etap długofalowej działalności w obszarze tworzenia podstaw europejskiej sieci wspierania zdolności i uzdolnień. Oczekiwany najważniejszy wynik tych prac to stworzenie zespołu wolontariuszy - ekspertów z całej Europy, którzy chcą aktywnie przyczynić się do rozwoju europejskiej sieci wspierania zdolności i uzdolnień oraz do stworzenia europejskiej „mapy wspierania zdolności i uzdolnień”.

Kolejna grupa zadań dotyczy prezentowania systemu węgierskiego poza granicami kraju oraz jednoczesnego utrzymywania kontaktów zagranicznych. W związku z tym pracownicy Centrum będą uczestniczyć w kilku europejskich konferencjach oraz spotykać się z delegacjami z innych krajów (z Polski, Łotwy, Chin), zainteresowanych pracą węgierskiej sieci oraz węgierską tradycją w dziedzinie rozwoju zdolności i uzdolnień.

W połowie września uruchomiona została nasza strona internetowa w języku angielskim (www.talentcenterbudapest.eu), na której zamieszczona zostanie „mapa wspierania talentów”. Będzie ona przedstawiała szereg najlepszych praktyk, które stosowane są w dziedzinie wspierania talentów przez duże międzynarodowe firmy działające na Węgrzech. Jest to bezprecedensowa inicjatywa w Europie. Zapoznanie się ze sposobami identyfikacji i strategiami rozwoju talentów w sektorze przedsiębiorstw, ciągle stającym w obliczu nowych wyzwań, będzie z pewnością ciekawym i wzbogacającym doświadczeniem dla publicznego sektora edukacji.

Na stronie znajduje się również spis najlepszych praktyk z różnych krajów oraz publikacje opisujące te praktyki, dostępne zarówno w formie plików internetowych, jak i w formie publikacji papierowej. W niedalekiej przyszłości pojawią się dwie nowe pozycje: antologia najlepszych praktyk w dziedzinie wspierania zdolności i uzdolnień w Europie i na świecie, a także podobna pozycja poświęcona regionowi Karpat.

Jednym z pierwszych działań Centrum będzie prezentacja publikacji poświęconej rozwiązaniom stosowanym w regionie Karpat. Prezentacja będzie połączona z jednodniową konferencją, która będzie również okazją do spotkania dla już istniejących transgranicznych punktów wspierania talentów. Wkrótce potem, również w tym roku, odbędzie się „okrągły stół” przedsiębiorców, w trakcie którego firmy będą mogły zaprezentować swoje najlepsze praktyki.

Jednym z naszych głównych działań będzie zorganizowanie kampanii na rzecz przyjęcia przez UE „Oświadczenia w sprawie wspierania talentów”. Jeśli oświadczenie to uzyska poparcie ponad połowy deputowanych do 19 lutego 2013 r., to jako jednolity dokument, wyrażający stanowisko Parlamentu Europejskiego, stanie się podstawą prawną do wpisania tematyki wspierania zdolności i uzdolnień w system podejmowania decyzji na szczeblu UE.

Deklaracja końcowa wydana przez przedstawicieli 24 krajów na międzynarodowej konferencji w Budapeszcie, która odbyła się w ramach węgierskiej prezydencji w Radzie UE podkreśla, że wspieranie zdolności, uzdolnień i talentów to zagadnienie istotne dla całej Unii Europejskiej. W następstwie tej ostatecznej deklaracji opracowany został projekt propozycji UE. Został on stworzony z udziałem ekspertów ds. edukacji oraz polityki wspierania talentów, a także posłów do Parlamentu Europejskiego, z kilku państw UE. Kilku posłów uważa, że nadszedł czas, aby ponownie zająć się tematem wspierania rozwoju uczniów zdolnych na forum Parlamentu Europejskiego, co będzie miało duże znaczenie dla rozwoju konkurencyjności i stabilności gospodarczej w UE, a czym Parlament zajmował się po raz ostatni w 1994 roku. Zgodnie z Regulaminem pracy PE, można tego dokonać między innymi w drodze wydania pisemnego oświadczenia, którego treść nie może być dłuższa niż 200 słów. Inicjatywa wydania tego oświadczenia została podjęta przez węgierską posłankę dr Kingę Gál. Projekt oświadczenia pisemnego musi być podpisany przez co najmniej czterech posłów, aby mógł zostać oficjalnie złożony, a następnie przez połowę posłów (czyli minimum 374 posłów) w ciągu trzech miesięcy od daty złożenia – aby oświadczenie zostało formalnie przyjęte. Oświadczenie pisemne w sprawie wspierania zdolności i uzdolnień zostanie przedstawione w dniu 19 listopada 2012 r., a termin jego podpisania w celu przyjęcia upływać będzie 19 lutego 2013. Pozostałych troje eurodeputowanych, którzy podpisali projekt oświadczenia, to: Mojca Kleva (Słowenia), Barbara Lochbihler oraz Hannu Takkula (Finlandia).

Oświadczenie pisemne odnosi się do podkreślonej w Strategii Europa 2020 roli osób uzdolnionych jako siły napędowej kreatywności i innowacyjności, bez których niemożliwe jest utrzymanie konkurencyjność Unii Europejskiej. Oświadczenie podkreśla, że Parlament Europejski jest głęboko zaniepokojony faktem, iż Europa stoi przed rosnącym niedoborem i coraz większą potrzebą wykorzystania potencjału osób uzdolnionych. Zauważa, że wspieranie osób uzdolnionych zwiększa poczucie ich wartości, możliwość znalezienia pracy, mobilność społeczną oraz spójność społeczeństwa UE, a także jest ważnym elementem programów dla najmniej uprzywilejowanych grup społecznych.

Mając powyższe na uwadze, dokument ten przedstawia pewne zalecenia dla państw członkowskich. Wzywa je do rozważenia środków wspierania rozwoju uzdolnień – w różnych formach, zarówno w ramach systemu edukacji, jak i poza programami nauczania, w tym poprzez odpowiednie szkolenia dla nauczycieli. Wzywa Komisję, aby uznała wspieranie talentów za priorytet przyszłych europejskich strategii, takich jak Europejska Przestrzeń Badawcza i Europejski Fundusz Społeczny.

Wzywa państwa członkowskie i Komisję do poparcia utworzenia ogólnoeuropejskiej sieci wspierania zdolności i uzdolnień, utworzonej przez społeczności działające na rzecz wspierania talentów, „punkty wspierania talentów” i europejskie ośrodki wspierania talentów, ułatwiające współpracę, opracowanie i upowszechnianie dobrych praktyk w dziedzinie wspierania talentów. Wzywa państwa członkowskie i Komisję do ustanowienia obchodów „Europejskiego dnia osób uzdolnionych i utalentowanych. I wreszcie zobowiązuje swojego przewodniczącego do przekazania niniejszego oświadczenia wraz z nazwiskami sygnatariuszy Radzie, Komisji oraz rządów państw członkowskich.

„European talent Centre” z siedzibą w Budapeszcie jest jednostką organizacyjną „Stowarzyszenia węgierskich organizacji wspierających zdolności” (MATEHETSZ). Prowadzi ono działalność w ścisłej współpracy z odpowiednimi programami realizowanymi przez MATEHETSZ, OFI (węgierski „Instytut Badań i Rozwoju Sektora Edukacji) oraz EMMI (węgierskie Ministerstwo Rozwoju Zasobów Ludzkich). Utworzenie Europejskiego Centrum Talentów w Budapeszcie zostało sfinansowane w ramach przetargu (NTP-EU-M-12) ogłoszonego na realizację zadań związanych z działalnością Europejskiego Centrum Talentów w Budapeszcie w ramach Krajowego Programu Wspierania Uzdolnień.